

Nr 195.

Av herr **Asplund m. fl.**, om beredande av medel för malmförädlingsförsök m. m. av gällivarealm.

I anledning av två vid 1935 års riksdag väckta, likalydande motioner, I: 345 och II: 630, vari hemställdes, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 231 angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m., ville medgiva, att Kungl. Maj:t må disponera den behållning, som uppstått å det av 1934 års riksdag för gråbergsbrytning i Kiirunavaara beviljade reservationsanslaget å 2 miljoner kronor, och som vid februari månads utgång 1935 uppgick till ungefär 1 055 000 kronor, till bekostande eller understödande av i motionerna angivna arbetsföretag och malmförädlingsförsök i den mån de efter Kungl. Maj:ts prövning befinnas lämpade att i första hand bereda ökade arbetstillfällena för de ännu endast på halv tid arbetande malmfältsarbetarna och därtill kunna vara ägnade att bereda ökad avsättning för den hittills mer svårsålda malmullen från Gällivare malmberg och därmed ökad brytning vid detta fält, varigenom även en viss malmfrakt över Luleå säkerställes, beslutade 1935 års riksdag enhälligt, med stöd av ett likaledes enhälligt statsutskotts utlåtande (nr 152) att i skrivelse, nr 370, hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t, sedan vederbörande intressenter inkommit med framställning i ämnet, efter verkställd utredning vidtager de åtgärder, som befinnas erforderliga, därvid å anslaget till gråbergsbrytning förefintlig reservation må av Kungl. Maj:t för ändamålet disponeras, på sätt som befinnes lämpligt.

Anledningen till att motionärerna, oaktat den utomordentligt välvilliga behandling såväl statsutskottet som även riksdagens båda kamrar ägnat deras för närmast föregående riksdag framlagda motioner, likväl se sig nödsakade att ånyo besvara riksdagen i denna fråga, är den fataliteten, att ovan omförmälda anslag till gråbergsbrytning i Kiirunavaara, som vi trots ej skulle behöva tagas i anspråk för detta ändamål, sedan exporten av kirunamalm och därmed möjligheten till större malmbrytning där ökats så mycket, att samtliga vid gruvorna kvarvarande arbetare även utan anlåtande av extra gråbergsbrytning nått upp till minst fyra skifts arbetstid per vecka, fortfarande måst tagas i anspråk för sagda ändamål och numera torde vara helt utanordnat till räntefria lån för gråbergsbrytningen. Då därigenom inga medel å den av oss i motionerna föreslagna och i riksdagens skrivelse nr 370 år 1935 anvisade anslagsposten finnas kvar till Kungl. Maj:ts disposition för de i skrivelsen åsyftade arbetena för ökad avsättning av malmprodukter från Gällivare malmfält, ha vi sett oss nödsakade återkomma till denna riksdag med vördsam hemställan, att riksdagen i stället ville med-

giva Kungl. Maj:t att för de ifrågasatta malmförädlingsförsöken m. m. få disponera amorteringar, som enligt fastställda grunder skola för kommande år inbetalas å från och med hösten 1933 till slutet av 1935 för extra gråbergsbrytning i Kiirunavaara utlämnade räntefria lån, därav från anslaget till lån till främjande av enskild företagsamhet tillsammans kronor 2 250 000: — och från fonden för låneunderstöd 2 miljoner kronor, allt anvisat att utgå av skattemedel.

De på senaste tiden mycket omtalade planerna att såväl i nordligaste som i södra Norge få till stånd en stor tillverkning av rostfria och andra kvalitetsstål utgöra en allvarlig anledning för svenska tillverkare att i tid söka möta konkurrensen med utnyttjande av vårt lands möjligheter att förstärka vår egen tillverknings konkurrenskraft även i fråga om tillverkningskostnaderna. Därvid kunna i första hand väsentligt större kvantiteter fosforren järnmalmsslig stå till buds än förut, sedan anrikningsverket vid Gällivare malmfält (Vitåfors) numera är anordnat för tillverkning i större skala av sådan slig med lägre fosforhalt än 0,010 % fosfor, så att exempelvis Höganäs järnsvampverk numera kan få sitt sligbehov helt tillgodosett utan att någon finanrikning vid verket blir nödig. Den av inskränkningen i malm brytningen och samtidigt i varp malmsfångsten föranledda minskade tillgången på rågods har hittills förhindrat ett fullt utnyttjande av verkets kapacitet, men denna brist på rågods kan helt täckas, om den svårsålda malmmullen frånskiljes den färdigrossade exportmalmen och tillföres anrikningsverket som rågods, varigenom ökad avsättning av den mullfria exportmalmen till reducerade priser möjliggöres och därmed ökad sysselsättning beredes såväl i gruvorna som i anrikningsverket, där arbetarna fortfarande ha endast resp. 4 och 3 skift per vecka i arbetstid, fastän arbetarantalet är reducerat till endast något över en tredjedel av det före krisen sysselsatta antalet. Tillkomsten av en större tillverkning av järnmalmsslig med 71 % järn och garanterad fosfor- och svavelhalt under 0,010 % berättigar till goda förhoppningar om ett upptagande av tackjärns- eller järnsvamp tillverkning för vidare förädling vid stålverk i Bergslagen. Härvid skulle avsättning kunna vinnas för ytterligare avsevärda kvantiteter Malmbergets fosforrena slig, för träkol från bl. a. statens sågverk å Seskarö, för avfallet från ett eventuellt sågverk vid Luleälvens mynning, samt för eljest icke avsättningsbar torrskog och gallringsved från Norrbottens skogar, i främsta rummet statens, samt för åtskilliga tusen kilowatt av kraftöverskottet från Porjus eller annan kraftkälla, ifall Porjus kraften skulle bliva helt förbrukad för högspänningsledningen söderut.

Slutligen utgör det nuvarande osäkra tillståndet i världen ett synnerligen starkt skäl för bl. a. att söka få fram inhemska råvaror som ersättning för sådana hittills uteslutande utifrån tillförda, som kunna bliva oskäligt fördyrade eller helt avstängda vid vissa tillfällen, då de som bäst behövas för folkets försörjning; och dit torde i främsta rummet konstgödselmedel böra

räknas. Det årliga behovet av råfosfat är mycket stort, under 1935 utgjorde importen ett alla tiders rekord, 154 500 ton à 36 kronor per ton, med motsvarande minimum år 1917 1 753 ton à 75 kronor per ton, och 1920 utgjorde införseln 112 850 ton à 179 kronor per ton.

Enligt gjorda försök kan råfosfat (apatit) utvinnas i större kvantiteter ur det omagnetiska anrikningsavfallet såväl vid Grängesberg som vid Gällivare malmfält genom flotation. På grund av det stora behovet vid helt eller delvis avskuren tillförsel eller vid högt uppdrivna priser vore en flotationsanläggning vid vardera malmfältet behövlig och ett tillräckligt stort beredskapslager av i förväg anrikad apatit önskvärt för att trygga tillgången vid inträdande importsvårigheter eller kraftigare prisstegring. Skulle emellertid sådana befarade svårigheter ej inträffa eller apatitlagren befinnas lämpliga att reducera, torde överskottet kunna få användning såsom tillsats för höjande av fosforhalten hos mellankvaliteter av fosforhaltig malm, så att dessa kunna användas till framställning av tomastackjärn.

Om än inga framställningar från för fosforren järnmalmsslig eller för apatit intresserade producenter ännu inkommit till Kungl. Maj:t, så synas dock starka skäl förefinnas att ställa medel till Kungl. Maj:ts förfogande i stället för de i riksdagens skrivelse nr 370 år 1935 åsyftade. Det kunde till och med ifrågasättas, huruvida icke staten, såsom hälftendelägare i LKAB, vid Gällivare malmfälts anrikningsverk, och eventuellt TGO såsom ensam ägare av Grängesbergfältet, vid Grängesberg, borde bekosta ett flotationsverk för apatit, för anrikning ur varpmalm och malmmull, förutom järnmalmsslig, även apatitslig och dennas lagring, såsom beredskap, tills den kan bli behövlig för vårt svenska jordbruks förseende med fosfater vid inträdande importsvårigheter för råfosfat eller förhöjda priser, som göra apatitens användning ekonomiskt berättigad.

Under återopande av det anförda hemställes alltså,

att riksdagen ville, i anledning därav, att det av riksdagen år 1934 beviljade anslag å 2 miljoner kronor till räntefria lån för viss extra gråbergsbrytning i Kiirunavaara, av vars behållning riksdagen i skrivelse nr 370 år 1935 medgivit Kungl. Maj:t att, där så efter verkställd utredning befunnes lämpligt, få disponera behövliga belopp för bekostande av i de år 1935 väckta motionerna I: 345 och II: 630 angivna arbetsföretag och malmförädlingsförsök, som avsåge ökat utnyttjande av vid malmbrytningen i Gällivare malmfält erhållen varpmalm och malmmull och därmed ökad arbetstid för den ännu endast tre skift i veckan arbetande delen av därstädes ännu anställda arbetare, numera är i det närmaste förbrukat för gråbergsbrytningen i Kiirunavaara,

i stället ville medgiva Kungl. Maj:t att för nämnda *malm-*

förädlingsförsök m. m. få disponera inflytande amorteringar å från och med hösten 1933 för gråbergsbrytning i Kiiruna-vaara utlämnade räntefria lånemedel.

Stockholm den 22 januari 1936.

<i>C. I. Asplund.</i>	<i>L. Tjällgren.</i>	<i>D. Hansén.</i>
<i>C. Fr. Carlström.</i>	<i>J. M. Bäckström.</i>	<i>Carl Lindmark.</i>
<i>N. Gabrielsson.</i>	<i>John Björck.</i>	<i>P. Sandström.</i>
<i>Elof B. Andersson.</i>	<i>O. Bergqvist.</i>	<i>Helge Bäcklund.</i>
<i>Karl Aug. Johanson.</i>	<i>Torsten Ström.</i>	<i>Evert Jonsson.</i>
